

”Ett stort steg framåt”

TEXT: CARLOTTA GALL

ÖVERSÄTTNING: CHARLOTTE HJUKSTRÖM

Under sommaren som gått har Afghanistan förberett sig på det historiska val som ska utse ett nytt parlament. Unga män har klistrat affischer på alla tänkbara ytor; kandidater och lokala ledargestalter har samlat sina anhängare i hemmen och på arbetsplatserna för att lägga upp strategi och värva röster. Den officiella valrörelsen inleddes en månad före valet, och kandidaterna har övat sig i konsten att hålla tal för att kunna utnyttja sina kostnadsfria tvåminutersinslag i Afghanistans statliga tv och radio.

Efter Afghanistans första demokratiska presidentval i oktober förra året kommer ett parlament att fullborda den politiska omvälvning som skisserades vid den FN-ledda fredskonferensen i Bonn efter talibanregimens fall 2001. För en journalist som

bevakade kriget 2001 – och som har bevittnat en stor del av de senaste tjugo årens kaos – är det ett stort steg framåt från den första interimregeringen i december 2001 till 2005 års fullfjädrade demokrati med valda ombud till den verkställande och den lagstiftande makten.

Men något som är ännu mer tilltalande för en journalist är den begynnande demokratin i Afghanistan. Förspelet till parlamentsvalet har hittills varit en färgstark, hektisk, ibland våldsam men ändå upplivande tid.

Många miljoner dollar pumpas in från omvärlden för att internationella och afghanska trupper ska kunna upprätthålla säkerheten över hela landet. Hundratals valfunktionärer och biståndsarbetare håller på att utbilda väljare, kandidater och valarbetare, samtidigt som de ska övervaka och observera varje moment av valrörelsen, röstningen och rösträkningen.

Allt detta sker i skuggan av de talibaner och al-Qaida-rebeller som har varit mer aktiva under de senaste månaderna än under någon annan period sedan krigets första månader genom att attackera myndigheter och vägar i stora delar av södra och östra Afghanistan. Inom den afghanska försvarsmakten har man på senare tid upptäckt att fler upprorsmän tagit sig in i landet från Pakistan och det verkar finnas ett ökat intresse för Afghanistan inom al-Qaida.

I ett land som Afghanistan är logistiken ett kapitel för sig. Packåsnor som lastats med valurnor och häpnadsväckande tunga valsedlar – en del av dem är stora som kvällstidningar för att alla kandidaterna ska få plats – har redan skickats i väg till de mest avlägsna bergstrakterna utan vägar.

Runt om i byarna turnerar teatergrupper med föreställningar som ska ge den mindre läskunniga landsbygds-

befolkningen en uppfattning om vad valhemlighet är för något och varför det är klokare att välja en högtutbildad representant än traktens rike och starke man. Trots allt informationsarbete är det fortfarande många afghaner som inte förstår sig på processen och som håller sig till det traditionella sättet att bedriva politik.

En del bybor i den stamdominerade provinsen Zabul i söder uppgav i maj att de redan hade valt ut sin representant och lovat honom sina röster.

Det är få kandidater som förväntas driva landsomfattande valkampanjer.

De flesta kvinnorna är förhindrade av kulturella skäl och de oberoende kandidaterna har sällan tillräckliga ekonomiska resurser. Även de politiska partierna har i stor utsträckning hamnat utanför processen.

Valkampanjerna hänger därför på kandidaternas lokala förankring och på deras förmåga att nå ut till folket via stamsamhällets och den etniska

gruppens nätverk. Man har infört ett system med personval enligt principen "single non-transferable vote" (enskild icke överförbar röst) i stället för ett listsystem med proportionell representation och kandidaternas eventuella partitillhörighet framgår inte ens på valsedeln. Detta innebär att kandidaterna lägger ned mer tid på att dricka te med stamhövdingen och byäldsten som kan tala om för folk hur de ska rösta, än på att skaka hand med väljarna.

Icke desto mindre visar de afghanska väljarna fortfarande entusiasm inför valet. I år har ytterligare en miljon människor registrerat sig som väljare, förutom de cirka nio miljoner som registrerade sig inför presidentvalet förra året (den officiella siffran var tio miljoner, men myndigheterna har erkänt att en eller två miljoner av

Enorma flyplan av märket Antonov flyger in stora mängder valsedlar och annat valmaterial till Afghanistan. Obs! bilden är tagen i samband med presidentvalet i oktober förra året.

dessa var dubbelregistrerade). Visserligen är det många människor runt om i landet som har uttryckt missnöje med att förändringen och återuppbyggnaden går för långsamt, och det finns en utbredd besvikelse över den

statliga korruptionen och krigsherarnas fortsatta dominans, men allt tyder ändå på att en stor del av befolkningen kommer att trotsa våldet och rädslan och göra sina röster hörda genom att gå till valurnorna den 18 september.

– Vi har registrerat oss allihop och vi kommer att rösta, kvinnorna också, säger Hajji Lal Gul, överhuvud för en grupp på 300 familjer som tillhör det nomadiserande kuchifolket och som har slagit upp sina tält på den stekheta slätten söder om Kabul.

De kom tillbaka till Afghanistan för bara tre veckor sedan efter 27 år som flyktingar i Pakistan men de känner till valet och det nya parlamentet.

Valprocessen har till och med börjat förändra den traditionella kvinnosynen. I de konservativa stamområdena i Paktika, en bergsprovins vid gränsen till Pakistan där amerikanska och afghanska soldater fortfarande jagar talibaner, har stamledarna som knappt släpper ut sina egna kvinnor ur huset, ännu mindre låter dem representera stammen i nationella sammanhang, valt den 25-åriga, hög-

skoleutbildade lärarinnan Gharghaza Suleimankhel som sin kvinnliga kandidat.

– Jag ställer upp därför att min stam övertalade mig. De valde mig därför att jag har utbildning, säger hon.

Kuchifolket, som på grund av sitt nomadliv inte kan uppge någon hemprovins, har fått tio egna mandat i underhuset och två i överhuset.

Krigsinvaliden och andra handikappade kommer också att få två platser reserverade i överhuset.

Det som är svårast för oss journalister att förutsäga är vilka kandidater som kommer att vinna i städerna och de etniskt blandade områdena och vilken typ av parlament landet kommer att få.

Valexperterna varnar för att systemet med "single non-transferable vote" är mycket oberäkneligt och att väljarna kommer att bli besvikna när de ser kandidater med ett fåtal röster ta plats bredvid kandidater med bred popularitet. Det kan mycket väl utbryta oroligheter när kandidaterna och väljarna inser hur icke-representativt valresultatet kan bli.

Rösträkningen kommer troligen att ta flera veckor och en del rivaler har redan börjat beskylla varandra för valfusk, vilket är ett säkert tecken på att många kandidater kommer att ogiltigförklara valet på grund av fusk om de själva får ett dåligt resultat.

Exakt vad parlamentet ska göra när det väl är valt och sammankallat blir en helt annan historia. ■

Carlotta Gall är utrikeskorrespondent stationerad i Kabul för den amerikanska tidningen New York Times.